דיני

ממונות [א]בשלשה [ב]גזילות וחבלות בשלשה נזק וחצי נזק תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה בשלשה [ג]האונס והמפתה והמוציא שם רע בשלשה דברי ר"מ וחכמים אומרים [ד]מוציא שם רע בעשרים ושלשה מפני שיש בו דיני נפשות [ו][ה]מכות בשלשה משום רבי ישמעאל אמרו בעשרים ושלשה [ו]עיבור החדש בשלשה עיבור השנה בשלשה דברי ר"מ רבן שמעון בן גמליאל אומר [ז]בשלשה מתחילין ובחמשה נושאין ונותנין וגומרין בשבעה ואם גמרו בג' מעוברת: [ח][ג]סמיכת זקנים [ט]ועריפת עגלה בשלשה דברי ר' [י]שמעון ר' יהודה אומר [יא]בחמשה [יב]החליצה והמיאונין בשלשה [יג][ד]נטע רבעי [טו]ומעשר שני שאין דמיו ידועין בשלשה [טז]ההקדשות בשלשה [יז]הערכין המטלטלים בשלשה ר' יהודה אומר אחד מהן כהן [יח][ה]והקרקעות [יט]תשעה וכהן [כ]ואדם כיוצא בהן [כא][ו]דיני נפשות בעשרים ושלשה [כב]הרובע והנרבע בעשרים ושלשה שנאמר [1]והרגת את האשה ואת הבהמה ואומר [2]ואת הבהמה תהרגו [כג]שור הנסקל בעשרים ושלשה שנאמר [3]השור יסקל וגם בעליו יומת [כד]כמיתת בעלים כך מיתת השור [כה][ז]הזאב והארי הדוב והנמר והברדלס והנחש מיתתן בעשרים ושלשה [כו]רבי אליעזר אומר כל הקודם להורגן זכה רבי עקיבא אומר מיתתן בעשרים ושלשה: [כז]אין [ש]דנין לא את השבט ולא את נביא השקר ולא את כהן גדול אלא על פי בית דין של שבעים ואחד [מ]ואין מוציאין [כח]למלחמת הרשות אלא על פי בית דין של שבעים ואחד אין [מ]מוסיפין [כט]על העיר ועל העזרות אלא על פי בית דין של שבעים ואחד אין עושין סנהדריות לשבטים אלא על פי בית דין של שבעים ואחד [מא]אין עושין עיר הנדחת אלא על פי בית דין של שבעים ואחד [מב]אין עושין עיר הנדחת בספר ולא שלש אבל עושין אחת או שתים [מג][א]סנהדרין גדולה היתה של שבעים ואחד וקטנה של עשרים ושלשה מנין לגדולה שהיא של שבעים ואחד שנאמר [4]אספה לי שבעים איש מזקני ישראל ומשה על גביהן ר' יהודה אומר שבעים [ב]ומנין לקטנה שהיא של עשרים ושלשה שנאמר [5]ושפטו העדה והצילו העדה עדה שופטת ועדה מצלת הרי כאן עשרים ומנין לעדה שהיא עשרה שנאמר [6]עד מתי לעדה הרעה הזאת יצאו יהושע וכלב ומנין להביא עוד שלשה ממשמע שנאמר [7]לא תהיה אחרי רבים לרעות שומע אני שאהיה עמהם לטובה אם כן למה נאמר אחרי רבים להטות לא כהטייתך לטובה הטייתך לרעה הטייתך לטובה על פי אחד [ג]הטייתך לרעה על פי שנים

ואין

דיני ממונות בשלשה. מאחר שאינה דיניס בתלתא בני משמיענו בכמה דינין אותם [ד] הא דלא תנא כופר ושלשים של עבד כדתנן שאר קנסות י"מ משום דשור מיתתו בכ"ג ובזמן שהשור בסקילה בעליס משלמין כופר ושלשים של עבד (ב"ק דף מג.) ולא כר"א דמחייב ע"פ עד אחד וע"פ הבעליס בפרק ארבעה וחמשה (סס מא:) ואין נראה דהא איכא אמוראי התם דסברי דאפי' ר' עקיבא דריס אם כופר לרבות שלא בכוונה ונראה לר"ת דכופר ול' של עבד הוי בכלל חבלות אי נמי תנא ושייר הני ושייר נמי יציאת עבד בראשי אברים דקנסא הוא ובעי נמי ג' מומחין ולליענא קמא לא חשיב הא שייר דאיכ' למימר דפשיטא ליה דהוי מכלל חבלות אי נמי התנא לא איירי אלא בממון הניתן מיד ליד: מה

דיני נפשות בעשרים ושלשה. לקמן יליף לה במתני': **הרובע והנרבע.** שור שרבע אשה ובהמה שנרבעת לאיש נידונית הבהמה ליסקל: **בכ"ג.** כאדם הרובע דאיתקוש להדדי [ב] והרגת את האשה ואת הבהמה בהמה היינו רובע ואיתקוש בהמה לאשה מה אשה בכ"ג אף בהמה בכ"ג: **ואומר ואת הבהמה תהרוגו.** בנרבע כתיב: **שור הנסקל.** שנגח אדם ומת: **כמיכת בעלים.** אם היה נידון בחיוב מיתת בית דין דבעי עשרים ושלשה כך מיתת השור דהאי בעליו יומת קרא יתירא להך דרשה ולא דנתחייב קטלא כדמפרש טעמא בגמ' (סס): **הזאב והארי וכו'.** שהמיתו אדם ונידונין בסקילה כשור דאמרינן בב"ק אחד שור ואחד כו' בשור שנגח את הפרה (דף נד:) [ד] **ברדלס.** [ה] היא היא: **ואין דנין לא את השבט.** [ו] רובו של שבט שעבדו ע"ז במזיד: **נביא השקר.** בחנק. בגמ' (דף טז.) בעי מנלן דבעי שבעים ואחד: **במלחמת הרשות.** כל מלחמה קרי רשות לגבי ממלחמת יהושע שהיתה לכבוש את ארץ ישראל: **על העיר.** ירושלים: **סנהדריות.** שהיו מושיבים סנהדרי קטנה של כ"ג בכל עיר ועיר כדכתיב (דברים טז) תתן לך בכל שעריך ונריכין בית דין הגדול שבלשכת הגזית לצאת ולהושיבם וכו'[ג] יליף בגמ' (דף טז:): **בספר.** כרך המבדיל בין ישראל לנכרים ובלע"ז מרק"א. ובגמרא (סס) מפרש טעמא: **עדה שופטת.** עשרה מחייבין: **ועדה מצלת.** עשרה מזכין. אשמעינן קרא דצריך עשרים שאם יחלקו יהיו עשרה מחייבין ועשרה מזכין: **לעדה הרעה.** במרגלים כתיב: **לרעות.** אם הרוב מחייבין לא תלך אחריהם להרוג: **שומע אני.** דלטובה לזכות הלך אחריהן שאפי' מיעוט המזכים ורבים המחייבין כתיב לא תהיה אחרי רבים לרעות אם כן למה נאמר אחרי רבים להטות משום זכות לא איצטריך ליה אלא אפילו לחייב הלך אחריהן: **לא להטייתך.** אחרי רבים לזכות אני אומר לך לנטות אחרי רבים לחובה אלא לזכות על פי אחד אפילו אין יתירין מזכין על המחייבין אלא אחד זכה אבל לחובה עד שיהו מחייבין עולפין על המזכין שנים והכי קאמר לא תהיה אחרי רבים לרעות על פי אחד אבל אחרי רבים בשנים אפי' לרעות. הלכך על כרחך כ"ב בעינן דבליר מעשרה מזכין ליכא למימר דהא כתיב והצילו העדה ומו לא משכחת חובה בליר מי"ב:

ואין

ומחמשה. דשור לו שה שטבחו לו מכרו: **לאונס ומפתה.** נערה בתולה חמשים כסף: [ז] **מוציא שם רע.** לא מצאתי לבתך בתולים וגו' ועבדו אותו מאה כסף וגו' (דברים כב): **דיני נפשות.** דאם אמת היה שזינתה תחתיו היא בסקילה. ודיני נפשות בעינן כ"ג [ח] לקמן בפירקין (דף טו.): **מכות.** מלקות ארבעים. טעמא דר' ישמעאל ורבנן מפרש בגמרא (דף י.). מקראי: **עיבור החדש.** בגמרא [ט:] מפרש: **עיבור השנה.** שהיו ב"ד יושבין ורואין אם צריכין לעבר מפני האביב והתקופה כדאמרינן בגמ' [יא:] מילתיה דר' שמעון מיפרשא בגמרא בברייתא (דף י.): **סמיכה וקנים.** על ראש פר העלם דבר של צבור: **חליצה בשלשה.** ביבמות יליף לה בפרק מצות חליצה (דף קא.): **מיאונין.** יתומה קטנה שהשיאוה אמה ואחיה לדעתה יוצאה בלא גט במיאון כל זמן שלא גדלה תחתיו ובשלשה בעינן בכל דתקון רבנן בעין דאורייתא תקון ומיאונין דרבנן דמדאורייתא אפילו מיאון לא בעיא דאין קדושי קטנה כלום אלא אם כן קדשה אביה דכתיב (דברים כב) את בתי נתתי לאיש הזה: **נטע רבעי.** אם בא לחללו על המעות וכן מעשר שני: **שאין דמיהן ידועין.** כגון פירות והרקיבו שאין להם שער בשוק: **והקדשות.** הבא לפדותן צריך שלשה לשומן: **הערכין המטלטלין.** בגמרא (דף יד:) מפרש: **אחד מהם כהן.** דכתיב כהן בפרשה כערכך הכהן וגו' (ויקרא כז): **והקרקעות.** של הקדש צריך ט' והעשירי כהן לשומן אם בא לפדותן. בגמ' (דף טו.) מפרש ויליף להו מקראי: **ואדם.** הבא לפדות עצמו מיד הקדש צריך עשרה לשומו. ובגמרא (שם) פריך אדם מי קדיש: **דיני נפשות בעשרים ושלשה.** לקמן יליף לה במתני': **הרובע והנרבע.** שור שרבע אשה ובהמה שנרבעת לאיש נידונית הבהמה ליסקל: **בכ"ג.** כאדם הרובע דאיתקוש להדדי [ב] והרגת את האשה ואת הבהמה בהמה היינו רובע ואיתקוש בהמה לאשה מה אשה בכ"ג אף בהמה בכ"ג: **ואומר ואת הבהמה תהרוגו.** בנרבע כתיב: **שור הנסקל.** שנגח אדם ומת: **כמיתת בעלים.** אם היה נידון בחיוב מיתת בית דין דבעי עשרים ושלשה כך מיתת השור דהאי בעליו יומת קרא יתירא להך דרשה ולא דנתחייב קטלא כדמפרש טעמא בגמ' (סס): **הזאב והארי וכו'.** שהמיתו אדם ונידונין בסקילה כשור דאמרינן בב"ק אחד שור ואחד כו' בשור שנגח את הפרה (דף נד:) [ד] **ברדלס.** [ה] היא היא: **ואין דנין לא את השבט.** [ו] רובו של שבט שעבדו ע"ז במזיד: **נביא השקר.** בחנק. בגמ' (דף טז.) בעי מנלן דבעי שבעים ואחד: **במלחמת הרשות.** כל מלחמה קרי רשות לגבי ממלחמת יהושע שהיתה לכבוש את ארץ ישראל: **על העיר.** ירושלים: **סנהדריות.** שהיו מושיבים סנהדרי קטנה של כ"ג בכל עיר ועיר כדכתיב (דברים טז) תתן לך בכל שעריך ונריכין בית דין הגדול שבלשכת הגזית לצאת ולהושיבם וכו'[ג] יליף בגמ' (דף טז:): **בספר.** כרך המבדיל בין ישראל לנכרים ובלע"ז מרק"א. ובגמרא (שם) מפרש טעמא: **עדה שופטת.** עשרה מחייבין: **ועדה מצלת.** עשרה מזכין. אשמעינן קרא דצריך עשרים שאם יחלקו יהיו עשרה מחייבין ועשרה מזכין: **לעדה הרעה.** במרגלים כתיב: **לרעות.** אם הרוב מחייבין לא תלך אחריהם להרוג: **שומע אני.** דלטובה לזכות הלך אחריהן שאפי' מיעוט המזכים ורבים המחייבין כתיב לא תהיה אחרי רבים לרעות אם כן למה נאמר אחרי רבים להטות משום זכות לא איצטריך ליה אלא אפילו לחייב הלך אחריהן: **לא להטייתך.** אחרי רבים לזכות אני אומר לך לנטות אחרי רבים לחובה אלא לזכות על פי אחד אפילו אין יתירין מזכין על המחייבין אלא אחד זכה אבל לחובה עד שיהו מחייבין עולפין על המזכין שנים והכי קאמר לא תהיה אחרי רבים לרעות על פי אחד אבל אחרי רבים בשנים אפי' לרעות. הלכך על כרחך כ"ב בעינן דבליר מעשרה מזכין ליכא למימר דהא כתיב והצילו העדה ומו לא משכחת חובה בליר מי"ב:

ואין

מסורת הש"ס

א) [לקמן ט. פז:], ב) [לקמן ג: יבמות קפ:], ג) עי' תוספות לקמן יד. ד"ה ועריפת, ד) [ביבמות קפ: אימא ר' יוסי], ה) יבמות קפ: קז:, ו) [עי' תוספות לקמן יד: ד"ה נטע], ז) מגילה כג:, ח) [עי' תוספות ערכין יט: ד"ה לו דילמא ותוספות מגילה כג: ד"ה עשרים], ט) [לקמן עט:] ב"ק מד:, י) סס טו:, כ) לקמן טו:, ל) [לקמן יח:], מ) לקמן כ:, נ) [הא דלא קתני' נמי זקן ממרא והסקאת סוטה דלייניהו בשבועים ואחד עי' תוספות סוטה ז: ד"ה מה להלן], ס) [לקמן יד: סוטה מה.] שבועות יד., ע) [עי' תוספות שבועות טו. ד"ה שאין וכו' ותוספות זבחים לג. ד"ה ולעבד], פ) [תמורה ח.], צ) לקמן ג:, ק) ע' לקמן ח. ב' דיבורי רש"י המולים סס רע ותכמים שייכין לכאן], ר) [נ"ל כדלקמן במתניתין], ש) [הר"מ כתב שזהו דיבור מדלג], ת) [עיין מו"מן], א) [עי' היטב ברש"י לקמן טו: ד"ה ברדלס וכו' ומאה שהשיגו עליו תוס' סס ד"ה והברדלס], ב) עי' רש"ל, ג) בס"ל: וכולה, ד) נ"ל וכפ. ר"מ,

תורה אור השלם

1. וְאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרַב אֶל כָּל בְּהֵמָה לִרְבֹּעָה אֹתָהּ וְהָרַגְתָּ אֶת הָאִשָּׁה וְאֶת הַבְּהֵמָה מוֹת יוּמָתוּ דְּמֵיהֶם בָּם: ויקרא כ טז
2. וְאִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן שְׁכָבְתּוֹ בַּבְּהֵמָה מוֹת יוּמָת וְאֶת הַבְּהֵמָה תַּהֲרֹגוּ: ויקרא כ טו
3. וְאִם שׁוֹר נֶגֵף הוּא מִתְּמֹל שִׁלְשֹׁם וְהוּעַד בְּבְעָלָיו וְלֹא יִשְׁמְרֶנּוּ וְהֵמִית אִישׁ אוֹ אִשָּׁה הַשּׁוֹר יִסָּקֵל וְגַם בְּעָלָיו יוּמָת: שמות כא כט
4. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה אֱסֹף לִי שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָדַעְתָּ כִּי הֵם זִקְנֵי הָעָם וְשֹׁטְרָיו וְלָקַחְתָּ אֹתָם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וְהִתְיַצְּבוּ שָׁם עִמָּךְ: במדבר יא טז
5. וְשָׁפְטוּ הָעֵדָה בֵּין הַמַּכֶּה וּבֵין גֹּאֵל הַדָּם עַל הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה: וְהִצִּילוּ הָעֵדָה אֶת הָרֹצֵחַ מִיַּד גֹּאֵל הַדָּם וְהֵשִׁיבוּ אֹתוֹ הָעֵדָה אֶל עִיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר נָס שָׁמָּה וְיָשַׁב בָּהּ עַד מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל אֲשֶׁר מָשַׁח אֹתוֹ בְּשֶׁמֶן הַקֹּדֶשׁ: במדבר לה כד-כה
6. עַד מָתַי לְעֵדָה הָרָעָה הַזֹּאת אֲשֶׁר הֵמָּה מַלִּינִים עָלַי אֶת תְּלֻנּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֵמָּה מַלִּינִים עָלַי שָׁמָעְתִּי: במדבר יד כז
7. לא תִהְיֶה אַחֲרֵי רַבִּים לְרָעֹת וְלֹא תַעֲנֶה עַל רִב לִנְטֹת אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטֹּת: שמות כג ב

לעזי רש"י

מרק"א. גבול, סָפַר.

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ה מהלכות סנהדרין הלכה ח סמג עשין לז טושע"ע ח"מ סימן ג סעיף ח:
ב ב ג מיי' שם הל' ח:
ג ד מיי' שם הלכה ג:
ד ה מיי' שם הלכה ד:
ה ו מיי' שם הלכה ו:
ו ז מיי' שם הלכה ז ופ"ד מהלכות קידוש החדש הל' ט והלכה י:
ז ח מיי' פ"ג מהלכות מעשה הקרבנות הל' י ופ"ד מה' סנהדרין הלכה ג' סמג עשין לד וסי' קפג:
ח ט מיי' פ"ה מהלכות סנהדרין הלכה ה:
ט י מיי' פ"ד מהלכות יבום הל' ה סמג עשין נב טושע"ע אה"ע סימן קסט סעיף ח:
י כ מיי' פ"ט מהלכות מעשר שני הלכה ו:
יא ל מיי' פ"ד מהלכות מעשר שני הלכה כ:
יב מ נ ס ע מיי' פ"ח מה' עכו"ם הל' ב:
יג פ צ ק ר מיי' פ"ה מה' סנהדרין הל' ב:
יד ש מיי' שם הלכה ח:
טו ת מיי' פ"ד מה' עכו"ם הלכה ד:
טז א מיי' פ"ח מהלכ' סנהדרין הלכה ג:
יז ב מיי' שם ופ"ה שם הלכה ג:
יח ג מיי' שם פ"ח הלכה ח:

מוסף רש"י

והמוציא שם רע. לא מצאתי לבתך בתולים וכפ להפסידה כתובתה ולא להורגה, שאינו מביא עדים שזינתה תחתיו, דאי אנפשות קאתי לא אמר ר"מ בסנהד (לקמן ח.). **וחכמים אומרים** כו' **מפני שיש בו דיני נפשות.** קס"ל דהכי קאמרי משום דאיכא מוצא שם רע דשייך בה דיני נפשות, וכגון שמביא עדים, וגמרא פרכינן וכי יש בו דיני נפשות מאי הוי, הא מיהא ליכא עדים (שם). **סמיכת זקנים.** על ראש פר העלם (לקמן ג:). **והקרקעות.** של הקדש הבא לפדותן, צריך עשרה ואחד מהן כהן (מגילה כג:). **ואדם.** אם בא לפדות (לפטור עצמו. ב"מ) מיד הקדש (שם). **על העיר.** על ירושלים, וצריך לקדש התוספת בשתי מודות וכשיר כדאמרינן בשבועות (לקמן יד:).

רבינו חננאל

דיני ממונות בשלשה גזילות וחבלות בשלשה כו'. אוקמה (רב בהו) [ר' אבהו] למתני' הכי דיני ממונות בשלשה ומה הן גזילות וחבלות הן שצריכין ג' מומחין כדכתיב בעסק גזילות בענין השומרין ג' אלהים והן מומחין.

מה לי חבל בגופו מה לי חבל בממונו. ממונו ה"ל למנקט בריש[ה] שכן דרך בכל מקום בלשון מה לי להקדים הפשוט כדאשכחן בהמפקיד (ב"מ דף לו:) מלאך המות מה לי הכא מה לי התם וכן [1] מה לי קטלא כולה מה לי קטלא פלגא ובאיזהו נשך (שם דף סג.) השתא דאמר רבי יגאי מה לי הן מה לי דמיהן מה לי דמיהן מה לי הן נמי אמרינן וי"ל דהבלא שייכא בגוף טפי ופשיטא לכך נקט בריש[ה] חבל בגופו:

דברי הכל אין דיניהן דין. דרבי אבהו אדרבי אבהו פריך דשמואל ושאר אמוראי סברי דייניהן דין וא"ת היכי קאמר ד"ה הא איכא בריית[ה] דרמי בר חמא בהגחל קמא (ב"ק דף קז.) דאמר ארבעה שומרין לריכין כפירה במקלת דלית ליה עירוב פרשיות ומאן דלית ליה עירוב פרשיות לא בעי שלשה כדמוכח בשמעתין וי"ל דרבי אבהו לא חשיב לה להיא בריית[ה] דלא מתניא בי ר' חייא ור' אושעיא וע"ק דרבי יוחנן אית ליה בהגחל (שם:) דרמי בר חמא ובירושל' דריש מכילתין אמרינן רבי יוחנן וריש לקיש אמרי תרוייהו שיש שדנו אין דייניהם דין ובהחולץ (יבמות דף מו:) נמי קאמר רבי יוחנן גר צריך שלשה משפט כתיב ביה וי"ל דאפי' מאן דאית ליה אין עירוב פרשיות כתוב כאן בעי שלשה משום דכתיב (ויקרא כד) משפט אחד יהיה לכם והאי דקאמר הכא מאי קסבר כו' ה"ק אי קא סבר אין עירוב פרשיות כתוב כאן ולכך לא בעינן מומחין דלא דריש משפט אחד להשוות הודאות והלואות לגזילות וחבלות שלשה מנא ליה וכי קאמר לעולם קסבר עירוב פרשיות כתוב כאן ובדין הוא דבעי מומחין כו' המ"ל דאפי' אין עירוב פרשיות כתוב כאן בדין הוא דליבעו ג' מומחין ממשפט אחד אלא שאינו רוצה לחזור מדברי המקשה דקאמר אי אין עירוב פרשיות כתוב כאן לא שמעינן ג' ומומחין ממשפט אחד וא"ת כי היכי דילפינן דריסה וחקירה ממשפט אחד נילף נמי לענין ג' ומומחין אפי' מאן דלית ליה עירוב פרשיות וי"ל דמשפט אחד להשוות דיני ממונות לדיני נפשות קאתי ולא להשוות דיני ממונות אהדדי דאקרא דלעיל קאי דכתיב (שם) מכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת וכתיב בתריה משפט אחד וגו' ותדע דלקמן (דף מ.) בעי גזירה שוה דהיטב היטב ולא ילפינן דיני נפשות מהדדי לענין דריסה וחקירה מדכתב משפט אחד ומיהו ע"כ אין ראיה משם דא"כ תיקשה לרמי בר חמא אליבא דרבי אבהו ולרבי יוחנן דאית להו משפט אחד אפי' להשוות דיני ממונות אהדדי אלא איצטריך היטב מטעם דלקמן דליכתבינהו רחמנא בחדא וא"ת אכתי לענין מומחין מיהא נילף דיני ממונות מדיני נפשות כמו לענין דריסה וחקירה וי"ל מדכתב רחמנא מומחין גבי גזילות ש"מ דלגבי הכי לא ילפינן דיני ממונות מדיני נפשות אבל קשה למאן דלית ליה עירוב פרשיות מומחין דכתב רחמנא גבי דיני ממונות למ"ל ושמא לענין מומחין אין ללמוד דיני ממונות מדיני נפשות כיון דסגי בשלשה ול"ע כל הנך מילי דחשיב לקמן בפ' אחד דיני ממונות (דף לב.) מה בין דיני ממונות לדיני נפשות אמאי לא משווינן להו ממשפט אחד יהיה לכם: **אי קסבר עירוב פרשיות כתוב כאן ליבעי נמי מומחין.** מפורש בהגחל קמא (ב"ק דף קז.):

ליבעי נמי מומחין. תימה דמשמע הכא דממעטינן הדיוטות מדכתיב אלהים ובפרק המגרש (גיטין דף פח:) ממעט להו מדכתיב לפניהם ולא לפני עכו"ם ולא לפני הדיוטות וי"ל דהתם ממעטינן מלפניהם משום דלפניהם קאי אאלהים דהכא כלומר לפני הדיינין המפורסין במקום אחר ומיהו בגיטין [2] (שם) פירש בקונטרס משום דקאי אשבעים זקנים הכתובים בסוף פרשת משפטים שעלו עמו להר כו' שהן סנהדרין וגראה לפרש דבגיטין לענין מילי דכפייה איירי דאהכי מייתי לה דאביי אשכח לרב יוסף דהוה יתיב וקא מעשה אגיטין אמר ליה והאמר הדיוטות אמן אבל אלהים לאו אמילי דעשוי מיירי אלא בדין בעלמא והא דמשמע ליה מילי דעשוי מלפניהם משום דדרשינן לקמן (דף ז.) מאשר תשים אלו כלי הדיינין דשייך בהן שימה: שנאמר

ואין בית דין שקול מוסיפין עליהם עוד אחד הרי כאן עשרים ושלשה וכמה יהא בעיר ותהא ראויה לסנהדרין [3]מאה ועשרים רבי נחמיה אומר מאתים ושלשים כנגד שרי עשרות: **גמ'** אטו גזילות וחבלות לאו דיני ממונות נינהו אמר רבי אבהו מה הן קתני מה הן דיני ממונות גזילות וחבלות אבל הודאות והלואות לא וצריכא דאי תנא דיני ממונות הוה אמינא דאפי' הודאות והלואות תנא גזילות וחבלות ואי תנא גזילות וחבלות ולא קתני דיני ממונות הוה אמינא הוא הדין דאפילו הודאות והלואות והאי דקתני גזילות וחבלות משום דעיקר ג' דכתיבי בגזילות וחבלות כתיבי גזילות דכתיב [1]ונקרב בעל הבית אל האלהים חבלות מה לי חבל בגופו מה לי חבל בממונו תנא מה הן דיני ממונות גזילות וחבלות אבל הודאות והלואות לא ולמאי אילימא דלא בעינן שלשה [4]והאמר רבי אבהו [2]שנים שדנו דיני ממונות לדברי הכל אין דיניהם דין אלא [3]דלא בעינן מומחין מאי קסבר אי קסבר [5]עירוב פרשיות כתוב כאן ליבעי נמי מומחין ואי קסבר אין עירוב פרשיות כתוב כאן שלשה למה לי לעולם קסבר עירוב פרשיות כתוב כאן ובדין הוא דליבעי נמי מומחין והאי דלא בעינן מומחין משום דרבי חנינא דאמר רבי חנינא [6]דבר תורה [7]אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה ובחקירה שנאמר

ואין בית דין דין שקול. אין עושין ב"ד זוגות שאם יחלקו לחצאין הוי להו פלגא ופלגא ולא משכחת לה הטייתך לטובה ע"פ אחד הלכך מוסיפין עליהן עוד אחד. וגמרא (דף יז.) פריך כיון דאין ב"ד שקול ומצרכת עשרים ושלשה הטייה לרעה על פי שיש לא משכחת לה: **מאה ועשרים.** בגמ' (שם) מפרש כנגד מי: **מאתים ושלשים.** דהיינו כ"ג עשיריות שיהא כל אחד מבית דין שר על עשרה דבגיר מעשרה לא אשכחן שררה: **גמ' מה הן קתני.** האי גזילות וחבלות פירושא דדיני ממונות הוא דלא תימא כל דיני ממונות במשמע ולמעוטי הלוואות והודאות שהן באין על גמילות חסדים ואיכא נעילת דלת בפני לוין כדאמרינן לקמן [ג.] הלכך מעטיהנו ולקמן מפרש ממאי מעטיהנו: **הודאות והלוואות.** שייהן על עסקי מלוה הן הודאות שבא לדון בעדי הודאה שמביא עדים שאומרים בפניהן הודה לו הלוואות שבא לדון בעדי הלוואה שמעידין בפניהן הלוהו והלה כופר בשתיהן וכי האי לישנא טובא איכא בהך מכילתא הודאה אחר הודאה הלוואה אחר הלוואה מלטרפין בפרק ג' (לקמן דף ל.) גבי עדים זוממין[1]. ואית דמפרשי הודאות שמודה במקצת הלוואות שכופר הכל. ולאשון עיקר דמכדי שייהן על עסקי מלוה הם כדאוקימנא טעמא לקמן משום נעילת דלת בפני לוין מאי שנא דהא קרי הלוואה והא לא קרי הלוואה הודאות וכפירות איבעי ליה למיתני: **תנא גזילות וחבלות.** לפרושא: **ונקרב בעל הבית אל האלהים.** מדכתב בפרשה אלהים ג' זימני נפקא לן דבעינן שלשה והאי קרא כתיב בשומר חנם וזה טוענו שלא יד בפקדונו דהיינו גזילות: **מה לי חבל בממונו.** ממשמע שנאמר שלשה בחובל בממונו אף חובל בגופו בכלל הלכך בהא נמי כתיב ביה ואי לא תנא דיני ממונות הוה אמינא הכי משום דבגוויהו כתב נקט להו ולעולם הוא הדין לדיני מלוה להכי תנא דיני ממונות ותנא ומה הן דיני ממונות גזילות וחבלות למעוטי הודאות והלוואות דאם כן דכולן במשמע כיון דתנא דיני ממונות נישתוק: **ולמאי.** הלכתא שייריהו תנא לדיני מלוה למעוטיהו מאי [2]: **דברי הכל.** לקמן (דף ו.) קאי דפליגי בפשרה ואשמעינן ר' אבהו דבדין כולהו מודו דבעינן ג': **מומחין.** סמוכין ונטלו רשות מנשיא לדון כדאמרינן לקמן בפירקין (דף ה.): **ומאי קסבר.** תנא דידן דמעטיהו: **אי קסבר עירוב פרשיות כתיב כאן.** דאיכא למאן דאמר בהגחל עלים (ב"ק דף קז.) שהפרשיות הכתובות באלה המשפטים מעורבבות הן שיש מקרא כתוב בפרשה זו שאינו יכול לעמוד בה אלא מפרשה אחרת הוא כגון אשר יאמר כי הוא זה (שמות כב) דילפינן מייניה [ב"מ ה.] מודה במקצת הטענה ישבע כו' שכתב בשומר חנם לאו אשומר חנם קאי דשומרין אע"פ שלא הודו במקצת חייבין לישבע דהודאה מקצת הטענה אפרשת דאם כסף תלוה קאי (שמות כב) דהתם הוא דבעינן הודאה במקצת ואי לא מודה כלום חזקה אם טענת התובע אמת לא היה יכול זה להעיז פניו נגדו ולומר לא הלויתני הלכך אפי' שבועה לא בעי אבל בפיקדון דליכא גמילות חסדים מעיז פניו וכופר הכל ובעי שבועה והאי תנא דמתניתין אי סבירא ליה נמי דהאי אשר יאמר כי הוא זה בהלואה משתעי הרי נאמר אלהים בהאי קרא דמשמע מומחין לשון שררה ורבנות כדמתרגמינן ראה נתתיך אלהים לפרעה (שם ז) לשון רבנות וליבעי מומחין: **ואי קסבר.** דהאי קרא לאו בהלואה משתעי: **שלשה מנלן.** בהלואה הא מתלתא אלהים נפקא לן לקמן (דף ג:) ואלהים בהלואה לא כתיב: **משום דר' חנינא.** ותקנתא דרבנן הוא: **בדרישה וחקירה.** צריך לבדוק את העדים באיזה יום באיזו שעה הלוהו: שנאמר

עין משפט נר מצוה

יט א מיי' פ"ו מהלכות סנהדרין הלכה ג והלכה י:

כ ב מיי' פ"ב מהלכות סנהדרין הלכה י סמג עשין לו טוש"ע מ"מ סימן ג סעיף ב:

כא ג מיי' שם פ"ה הלכה מ סמג שם טוש"ע שם סעיף מ:

כב ד מיי' פ"ג מהלכי עדות הלכה מ סמג עשין קט טוש"ע מ"מ סימן ל סעיף מ:

רבינו חננאל

ומקשינן חבלות דגופו לחבלות דממונו וקסבר עירוב פרשיות כתוב כאן ואפילו הלואות דכתיב בהו אם כסף תלוה את עמי וגו' וכיוצא בהן כל מה שכתוב בפרשת ואלה המשפטים מעורבין הן. וכי כתיב אלהים אכולהו כתיבי אפילו הודאות והלואות צריכין ג' מומחין מיהו אקילו רבנן בהודאות והלואות דלא לבעו מומחין משום דר' חנינא דאמר דבר תורה אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה וחקירה

מסורת הש"ס

מ) לקמן ו. פז:, ב) [ב"ק קז.], ג) לקמן לב. יבמות קכב:, ד) [רש"ם מס"ז], ה) [מלי"ל ממאן], ו) [מולין לה:], ז) [ועי' במוספות לקמן לב. ד"ה אחד וכו' כתבו ישוב לזה], ח) ד"ה לפניהם,

תורה אור השלם

1. אם לא יִמָּצֵא הַגַּנָּב וְנִקְרַב בַּעַל הַבַּיִת אֶל הָאֱלֹהִים אִם לֹא שָׁלַח יָדוֹ בִּמְלֶאכֶת רֵעֵהוּ:

שמות כב ז

מוסף רש"י

עירוב פרשיות כתוב כאן. פסוק שהוא מפרשה אחרת נתערב בזה, שאינו מקומו, דהאי כי הוא זה בא"ש כסף תלוה הוא ליה למכתביה דהתם קאי, דאילו בהן פרשתא דפקדון בלא הודאה במקצת מחייב (ב"ק קז.). **בדרישה.** בדיקות כי האי גוונא לכוין את דבריו (יבמות קכב: ע"ש). **ובחקירה.** באיזה יום ובאיזה שעה (שם).